

Kliimaministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2024–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine maavarade kaevandamise ja töötlemise pärandmõjude likvideerimiseks“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõukohane käskkirja kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 10 lõike 2 alusel. Käskkirjaga reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 6 „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ raames maavarade kaevandamise ja töötlemise pärandmõjude likvideerimiseks.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi maavarade osakonna nõunikud Helena Gailan (626 2868, helena.gailan@kliimaministeerium.ee), Harry Kuivkaev (626 2964, harry.kuivkaev@kliimaministeerium.ee) ja Reeli Sildnik (626 0758, reeli.sildnik@kliimaministeerium.ee) ning finantsosakonna peaspetsialist Eerika Purgel (626 0709, eerika.purgel@kliimaministeerium.ee). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast punktist, millega reguleeritakse toetuse andmist maavarade kaevandamise ja töötlemise pärandmõjude likvideerimiseks. Esimese punktiga kinnitatakse toetuse andmise tingimused ja kord (lisa 1), teise punktiga kinnitatakse projekti üldine tegevuskava ja eelarve aastateks 2024–2029 (lisa 2) ja kolmanda punktiga volitatakse Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi *RMK*) projekti elluvijaks. Neljanda punktiga sätestatakse käskkirja jõustumise tähtaeg.

Käskkirja punktiga 1 kehtestatakse toetuse andmise tingimused (lisa 1).

Käskkirja lisa 1 punktiga 1 sätestatakse reguleeritav valdkond, mille raames toetust antakse. Toetust antakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 (edaspidi ka *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 6 „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ raames maavarade kaevandamise ja töötlemise pärandmõjude likvideerimiseks. Toetust eraldatakse Eesti riigi 2023–2026. aasta eelarvestrateegia programmi „Keskkonnakaitse ja -kasutus“ meetme „Ringmajanduse korraldamine“ tegevuse „Maapõueressursside kasutamise ja kaitse korraldamine“ tulemuste saavutamiseks. Toetus kajastatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide meetme nimekirjas meetmes „Ringmajanduse korraldamine“, number 21.2.4.1, sekkumine „Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus“. Sekkumise number on 21.2.4.11.

Käskkirja lisa 1 punktiga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärgid. Üheks toetuse andmise eesmärgiks on vähendada kunagise tooraine hankimisest tulenenud kahjusid maakasutusele ja selle muutusele, mis on tekkinud maavarade kaevandamise ja töötlemise käigus. Teiseks eesmärgiks on taastada endiste pärandmõjudega kaevandatud alade elukeskkond ringmajanduse põhimõtetest lähtuvalt. Selleks tuleb stabiliseerida kaevandusalad ja korrastada vanad turbatootmise ja karjäärialad, samuti luua piirkonnas uut lisandväärtust maakasutuses ja võimaldada seeläbi ka majandustegevusi edaspidi (nt taastuenergia arendusteks taristu rajamine, metsastamine, põllumajanduslik maa või muu tegevus, mida täna ei ole võimalik alade stabiilsuse tõttu) või taastada looduslik olukord. Alade taastamisel, kaevanduskahjude likvideerimisel (täitmisel) eelistatakse teisese toorme kasutamist lähtuvalt 2020.a tüüpprojektides toodud nõuetest (2020.a valmis analüüs „Suletud põlevkivikaevanduste varingaukude ja- alade korrastamise analüüs, tüüpprojektide ja tegevuskava koostamine“, milles muuhulgas soovitakse kasutada teisest tooret sh aherainekillustikku vastavalt

koostatud tüüpprojektile). Mahajäetud turbatootmisalade taastamisel on eelistatud kaevandatud maa taastamine märgalaks või nt marjakasvatuseks.

Pärandmõjude likvideerimine parandab elukeskkonda ja muudab piirkonna atraktiivsemaks, ning kaevandamisega rikutud või mõjutatud alad saab muul otstarbel kasutusele võtta. Turbatootmisalad saab peamiselt taastada looduslikuks alaks (nt märgala), kuid kaalutakse ka võimalusi ühendada märgalade taastamine mitmeotstarbelise maakasutusega (nt taastuenergialahenduste loomine, märgalaviljelus, metsastamine), kui tegevustel ei ole kaasnevat negatiivset mõju kliimale või elurikkusele.

Toetuse andmise tingimuste koostamisel on rakendatud Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seirekomisjoni kinnitatud valikukriteeriume ning tehtud on asjakohased analüüsid. Toetatavad tegevused on vastavuses perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega.

Projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele

Toetus on suunatud ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tooraine hankimisest tulenevate kahjude vähendamiseks ning alade loodusliku seisundi taastamiseks.

Kriteeriumi täitmiseks panustavad toetatavad tegevused meetme eesmärkide täitmisse (kirjeldatud eelnevates lõikudes). Abikõlblikud kulud on esmajärgus piiratud nõudega, et juhul kui projekti raames tehakse kulusid, mis ei ole rakenduskavas seatud eesmärgi saavutamiseks vajalikud, ei loeta neid kulusid abikõlblikuks, kulud peavad täitma projekti eesmärgi. Projekti tulemuste saavutamise eest vastutab elluviija. Projekt panustab otseselt meetme nimekirja väljundnäitajasse, mille sisu ja raporteerimise tingimused on detailselt kirjeldatud perioodi 2021–2027 rakenduskava näitajate metoodikas.

Toetatav meede on kooskõlas loodava keskkonnavaldkonna arengukavaga (KEVAD), mille üheks oluliseks tegevuseks on maavarade kaevandamise ja töötlemise pärandmõjude haldamine. Arengukava kohaselt tuleb riigil likvideerida maavara kaevandamise ja töötlemise pärandmõjud mahajäetud aladel. Kaevandamisega rikutud või mõjutatud alade korrastamisel tuleb lähtuda eelkõige elurikkuse tõstmisest ja kliimaeesmärkidest (sh elupaikade taastamine, mitmekesiste maastike loomine, loodussõbralik metsastamine jt tegevused). Oluline on alade korrastamisel taaskasutada varem kasutusele võetud materjale ja kaevandamisjäätmeid pikendades seeläbi loodusressursside kestlikku kasutamist.

Aastatel 2013–2015 kaardistati riigimaal asuvad korrastamata ja mahajäetud ehitusmaavarade karjäärid, hinnati nende seisundit ning anti soovitus edaspidiseks käitlemiseks. Välja toodi need objektid, mis olid tekkinud enne seda, kui kaevandajale pandi kohustus kaevandamisel tekkinud varingud korrastada. Kolmes etapis toimunud revisjonitööde käigus hinnati kokku 169 mahajäetud karjääri või kaeveala kogupindalaga 1 319 ha. Esmajärjekorras tuleb korrastada kehvast seisust karjäärid ehk sellised, mis on ohtlikud või milles on looduslik seisund taastamata ning, kus maavara ei leidu.

Põlevkivi kaevandatud alade osas valmis 2018. a Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) uuring „Põlevkivi alkaevandatud alade varingute uuring“ (edaspidi ka TTÜ 2018. a uuring), mille raames koguti kokku varasemate uuringute andmed, mõõdistati ja kaardistati varingud ning analüüsiti kaevandatud põlevkivi kaevandusalade kasutamist. Töös kasutati ka Maa-ameti maapinna reljeefikaarte ning aerofotode andmestikku maapinnamuutuste analüüsimiseks ja hindamiseks. TTÜ 2018. a uuringus on toodud välja ca 80 maapinnamuutustega ala ja ligikaudu 800 šurfi olemasolu, kuid millele seisukord ja ohtlikkuse tase vajab täpsustamist. Ohtlikkuse hindamisel on aluseks mõju inimestele, elusloodusele ja keskkonnale ning stabiliseerimise vajaduse järjekorras ettepoole tõstab varingu asukoht ning kokkupuude inimestega. Sarnane uuring ja riski hinnang koostati ka 2023. a vana Ubja allmaakaevanduse alal: "Ubja põlevkivi kaevanduskäikude püsivuse ja maapinna stabiilsuse

hindamiseks"¹, kus tuvastati kuus ohtlikku varinguala, mis paiknevad probleemseimaks hinnatud kinnistutel, Katela maanteest kirdes (Kaasiku, Sae ja Rajaotsa kinnistud) ja tehakse ettepanekud alade stabiliseerimiseks ja ka metsastamiseks.

Mahajäetud turbatootmisalad on kaardistatud 2005-2009 toimunud Eesti Geoloogia Keskuse turbaalade revisjoni käigus. Nendest 9371 hektaril asuvast 98 mahajäetud alast on osaliselt juba tootmisalad taastatud. Turbaalade korrastamise tegevusi on ellu viidud keskkonnaministri 07.07.2016 käskkirja nr 636 "Toetuse andmise tingimuste kehtestamine meetme tegevuste 7.2.3 "Kuivendatud, ammendatud ja hüljatud turbaalade korrastamine" täitmiseks, mida tehakse meetme tegevuste 2014-2021 tegevuskava ja eelarve kinnitamine" alusel. Projekti käigus taastatakse 2023. aasta lõpuks 2000 ha mahajäetud ja kuivendatud tootmisala üle Eesti.

Projekti põhjendatus

Ringmajanduse tootismudelite arendamine võimaldab vähendada toorme hankimise vajadust ning sellega seotud kahjusid, samuti juba tekkinud kahjude likvideerimist ning toormeallikate taastamist. Nt kordatehtud ala metsastatakse rakendades looduslähedasi ja kliimakindlaid võtteid. Täiendavalt aitavad sekkumised kaasa ringmajandusele, taaskasutades sekundaarseid materjale maavara kaevandamise ja töötlemisega rikutud või mõjutatud alade korrastamisel. Üks osa teisese toorme kasutamise soodustamisest on varem kasutatud ja praeguseks hüljatud toormete hankimisega seotud alade korrastamine (nt stabiliseerimine, alade täitmine), rakendades ringmajanduse põhimõtteid aladel (valitakse eelnevate analüüside põhjal), mis kujutavad ohtu inimeste ja loomadele või avaldavad otsest negatiivset mõju looduseskeskkonnale (põhjaveele avatus, prügistamine). Sekkumised aitavad piirkondadel olla ettevõtetele ja elanikele atraktiivsemad.

Altkäevandatud alade taastamine aitab kaasa edaspidise tõhusamale maakasutusele nagu ehitustegevusele, taristu rajamisele, maaviljelusele jne. Projekti sekkumisloogika on arusaadav, mõjus – projektis ettenähtud tegevused võimaldavad saavutada projekti eesmärgid ning planeeritud väljundid ja tulemused parimal moel. Nende sidusus eesmärkidega ning mõjus on arusaadavad. Tegevuste ajakava on realistlik, arvestab mh tegevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järgnevust.

Üleminek ringmajandusele on konkurentsivõime suurendamise ja üleilmsete suundumuste vältimatu eeltingimus. Kavandatud meetmed on kooskõlas 2020. aasta riigiaruandega suunatud järgmistele teemadele:

- 1) olulised investeerimisvajadused ringmajanduses,
- 2) väike ressursitootlikkus ning
- 3) suur kodumaine materjalitarbimine ja jäätmeteke pärsivad konkurentsivõimet.

Riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 käsitleb vajadust vältida ja vähendada jäätmeteket ning töötada välja keskkonnahoidliku tehnoloogia investeerimisprogramm. Sekkumiste aluseks on eesmärk minna 2050. aastaks üle ressursitõhusale kliimanetraalsele ringmajandusele (nagu on sätestatud lisas D) ning ELi uus ringmajanduse tegevuskava ja tööstusstrateegia.

Projekti kuluefektiivsus

Projekti koostamisel on arvestatud projekti kulude vajalikkust ja mõistlikkust ning seda analüüsib elluviija enne projekti detailsemate tegevuste lülitamist eelarvesse. Projektis korrastavate objektide välja selgitamiseks tehakse vajadusel täiendavad uuringud või analüüsid. Rakenduskava üks osa on teisese toorme kasutamise soodustamine ning varem kasutatud ja praeguseks hüljatud toormeallikate korrastamine (nt maakasutuse muutus, stabiliseerimine, alade täitmine), rakendades ringmajanduse põhimõtteid aladel (valitakse eelnevate analüüside põhjal), mis kujutavad ohtu inimeste ja loomade tervisele või avaldavad otsest negatiivset mõju looduseskeskkonnale. Vastavad analüüsid tehakse enne objektide välja valimist Kliimaministeeriumi eestvedamisel.

Projekti eelselt peab elluviija saama väljaspool tema hallataval maal tegutsemist maaomaniku kirjaliku arvamust tema maal tegutsemiseks. Projekti järel tagatakse toetuse abil korrastatud/rajatud/soetatud objekti sihtotstarbeline kasutamine, säilimine ja hooldamine, mis võib toimuda ka objekti omanike poolt või väljaspool elluviija maad tingimusel, et elluviija saavutab maaomanikega vastava kokkuleppe. Kui tööde teostamiseks ja omaniku poolseks sihtotstarbeliseks

¹ <https://www.kik.ee/et/kiki-enda-projektid/ubja-altkaevandatud-alal-maapinna-stabiilsuse-hinnang>

kasutamiseks, säilimiseks ja hooldamiseks kokkulepet ei saavutata, siis objektile töid ei teostata. Näiteks märgalaks taastatud mahajäetud turbaala sooks jätmise vajadus tuleb LULUCF määrusest. Kui projekti ala valitakse, siis peab olema eelnevalt selge, mis saab taastatud maast. Arvestada tuleb objektide valikul, et tegu on ringmajanduse korrastamise sekkumisega.

Elluviija suutlikkus projekti ellu viia

Elluviijaks volitatakse Riigimetsa Majandamise Keskus, kelle tegevusala põhimääruse järgi on muuhulgas ka maastiku, pärandkultuuriobjektide ja kaitstavate loodusobjektide hoidmine. Lisaks ka praktiliste looduskaitsetööde korraldamine riigimaal ning kaitstavate loodusobjektide külastamise korraldamine. Riigimetsa Majandamise Keskus viib juba ellu mitmeid projekte perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse alusel antavast toetusest. Seega on projekti elluviija igati võimeline talle pandavat kohustust eesmärgipäraselt täitma. Projekti sisulist poolt juhib projektijuht, kes korraldab ka projektiga seonduva asjaajamise. RMK plaanib teenuse sisse hankida. Iga objekti korral enne selle projekti lisamist selgitatakse välja riigiabiga seonduv.

Projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega

Punktides 2.3 ja 2.4 kirjeldatakse Eesti 2035 sihti ja mõõdikuid, millesse käesoleva käskkirja punkt 3.1 kirjeldatud toetatav tegevus panustab.

Võrdsete võimaluste, soolise võrdõiguslikkuse ja ligipääsetavuse tagamisele käesoleva käskkirja tegevustega eraldi mõju ei avaldata, sest tegeletakse konkreetsete keskkonnaprobleemide lahendamisega. Toetatavad tegevused arvestavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706) artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid ja panustavad Riigikogu 12. mai 2021. a otsusega heaks kiidetud riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ (edaspidi „Eesti 2035“) aluspõhimõtete hoidmisesse ning sihtide „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ saavutamisse.

Regionaalsesse arengusse panustatakse sellega, kui juhtrühmas valitakse välja objektid, mida korrastatakse või taastatakse ning kui on võimalik ala uuesti kasutuse võtta, nt metsastamine, siis luuakse parem elukeskkond. Hinnatakse näitajaga: „Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus“. Sekkumise eesmärgiks on elukeskkonna parandamine, aidates seejuures kaasa piirkondlike erisuste vähenemisele elukeskkonnaga rahulolus. Millised on projektis elukeskkonna parandamiseks korrastamist vajavad alad, selguvad projekti elluviimise käigus. Projektide valikul võetakse arvesse seirekomisjonis kehtestatud valikukriteeriume, mille üheks osaks on ka mõju piirkondlike erisuste vähendamisele elukeskkonnaga rahulolus. Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osakaal oli 2022. aastal NUTS3 piirkondade tasandil teistest piirkondadest oluliselt madalam Kirde-Eestis, kõige suurem rahulolu oli Lääne-Eestis. Maakondlikus vaates oli rahulolu kõige madalam Ida-Virumaal, Jõgevamaal ja Järvamaal, Eesti keskmisest madalam on elukeskkonnaga rahulolu ka Põlva, Valga ja Viljandi maakonnas. Maakondadest kõige kõrgem oli rahulolu kahes Saare maakonnas. 2022. aastal läbi viidud elanike rahuloluküsitlus² sisaldas ka täpsemaid küsimusi rahulolu kohta rohekeskkonnaga, sealhulgas lähiümbruse looduseskkonnaga, mida antud sekkumise puhul on otstarbekas projektivalikul silmas pidada, hinnates lisaks regionaalsetele erisustele üldises elukeskkonnaga rahulolus ka kohaliku tasandi rahulolu lähiümbruse looduseskkonnaga, mida sekkumine otseselt mõjutab. Peamine praegu regionaalarengut suunav riiklik alusdokument on 2022. aasta alguseks valminud regionaalse arengu tegevuskava (RETK), millega on seotud Kagu-Eesti tegevuskava 2030 ning Ida-Virumaa tegevuskava 2030. Seetõttu võimalusel eelistatakse objektide töösse valimisel madalama looduseskkonna rahuloluga piirkondade kõrval ka Ida-Viru ja Kagu-Eesti piirkondi. Elluviija esitab muuhulgas projekti

² Leitav: <https://minuomavalitsus.ee/muud-toolauad/elanike-rahulolu-2022>

juhtrühmas fikseeritakse info regioonis jäätmaa osakaalu vähenemise osas või otseselt likvideeritud pärandmõjude pindala või objektide arvu regioonis. Tegevuste elluviimise asukoha regioonis märgitakse võimalusel investeeringute puhul SFOSi aadressina või katastriüksuse tunnuse täpsusega, et võimaldada hiljem ka rakenduskava ülest analüüsi erinevate toetuste piirkondliku jaotuse kohta.

Keskkond ja kliima on olulise tähtsusega. Toetatavad tegevused saavad panustada kliimaneutraalsesse energiatootmisse, rahastamisallikate mitmekesistamisse, kliimamuutuste pidurdumisele ning seda hinnatakse riigi pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ näitajatega: „Keskkonnatrendide indeks“ ja „Ringleva materjali määr“.

Tegevuste peamine eesmärk on parandada elukeskkonda ja korrastada kaevandatud alasid. Selleks suletakse kaevanduste varingud ja vajumid ning stabiliseeritakse need ennetavalt prioriteetsetel kaevandatud aladel. Samuti korrastatakse kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbatootmisalad ning ehitusmaavarade karjäärid.

Alade korrastamise viisi valikul kaalutakse tegevuse pikaajalist kliimamõju, mille tulemusena vähenevad kasvuhoonegaaside emissioonid atmosfääri, suureneb süsiniku sidumine biomassi ja süsiniku varu biomassis ja mullas (turbas) säilib või suureneb.

Eesti riikliku kasvuhoonegaaside 2020.a inventuuriaruande järgi on heide kuivendatud turbamaadelt 1,1 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti, mis pärineb metsamaa, põllumaa, rohumaa ja turbakaevandusalade turvasmuldade kuivendamisest ja kuivendamisest tingitud turba mineraliseerumisest. Heidet on hinnatud ka kordades suuremaks – täpsema hinnangu andmist raskendavad erinevad andmed ja meetodikad turvasmuldade kuivendamisest tuleneva kasvuhoonegaaside heide suuruse kohta erinevatel maastikel ja erinevat tüüpi turvasmuldadel, kuivenduse mõjula suuruse ja säilinud turvasmuldade leviku kohta.

Info sihi ja näitajate kohta kantakse struktuuritoetuste registrisse (SFOSi).

Toetuse eraldamine ei lähe vastuollu ELi põhiõiguste harta nõuetega ja toetusega aidatakse kaasa keskkonnahoiu põhimõtete edendamisele.

Käskkirja lisa 1 punktiga 3 sätestatakse toetatavad tegevused. Toetatakse toormete hankimisega seotud hüljatud kaevandusalade ja nendega seotud pärandmõjude likvideerimist, korrastamist, alade taastamist (sh metsastamist) ja kasutuselevõttu. Toetatakse mahajäetud toormeallikate korrastamist (nt stabiliseerimine, alade täitmine), rakendades ringmajanduse põhimõtteid aladel (valitakse eelnevate analüüsides põhjal), mis kujutavad ohtu inimeste ja loomade tervisele või avaldavad otsest negatiivset mõju looduskeskkonnale.

Alade taastamisel eelistatakse ringmajanduse põhimõtteid ning alade täitmisel, nõlva kaldenurkade kujundamisel eelistatakse maksimaalses ulatuses piirkonnas paiknevat teisest tooret, mis on sobilik eelkõige keskkonna ja korrastamise nõuetest lähtuvalt kasutada.

Toetuse andmise eesmärkide ja tulemuste edukaks ning kuluefektiivseks saavutamiseks on kaevandatud alade korrastamiseks esmalt vajalik analüüs, et piiritleda ja prioritseerida need kohad, kus teostatakse alade taastamine ja korrastamistööd. Kuigi varasemalt on koostatud uuringuid ja kaardistatud kaevandatud alad, kus lähtudes maapõueseaduse § 93 lõikest 5 on riigil kohustus korrastada või hüvitada maapõue kasutamise tõttu tekkinud kahju, siis lähtuvalt meetme eelarve piiratud ulatusest ning laiaulatuslikust probleemist tuleb täpsemalt prioritseerida korrastatavad alad. Üldiselt on kaevanduste šurfide, kaevekäikude varingute ja endiste turbatootmisalade ning ehitusmaavara karjäärialade korrastamisel võimalus rakendada tüüpprojekte, kuid antud meetme üheks toetatavaks tegevuseks peab jääma ka valitud aladel vastava tüüpprojekti rakendamise otsustamine või eriprojekti koostamine, samuti korrastamistöödega seotud dokumentide koostamine ning tegevuslubade taotlemine korrastamistööde teostamiseks. Korrastatakse alad, mis on ohtlikud inimestele ja loomadele või avaldavad negatiivset mõju looduskeskkonnale (nt jäätmed on ebaseaduslikult ladestatud, on tekkinud risk põhjaveele jne) ja võimaldaks korrastatud alad suurema lisandväärtusega kasutusele võtta (nt metsastada, taastada veerežiim turbaalal või kujundada

loodusliku ilmega veekogu). Alade lõpliku valiku ja korrastamise viisi otsustab projekti juhtkomisjon lähtuvalt projektide kuluefektiivsusest, eelarvest ja teostamise mõjust, toetuse andmise eesmärgist.

Tegevuste peamine eesmärk on parandada elukeskkonda. Korrastada tuleks ringmajanduse saavutamiseks suletud kaevanduste varingud ja vajumid ning ennetavalt stabiliseerida kaevandatud alad ning korrastada kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbatootmisalad ning ehitusmaavarade karjäärid. Mis tegevused projekti raames tehakse, otsustatakse projekti juhtrühmas. Antud projekti toel valitakse välja vaid mõnede eespool loetletud tegevused, kuna rahalisi vahendeid napib.

Käesoleva käskkirja raames ei tehta tegevusi, mis tehakse ära Õiglase Ülemineku Fondist kliimaministri käskkirjaga „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine kaevandamisega ja põlevkivi töötlemisega seotud keskkonnaprobleemide lahendamiseks Ida- Virumaal.

Samuti on vajalik viia läbi toetuse kasutamise seotud teavitustegevusi, näiteks kohtuda maaomanike, kohalike omavalitsuste esindajatega või laiemalt avalikust teavitada tegevustest. Tööde korrektse ja nõuetekohase teostamise jaoks on oluline teha omanikujärelevalvet. Toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega.

Ei kahjusta oluliselt põhimõte on põhimõte, mille kohaselt ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärkidele.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ingl *do no significant harm* ehk ei kahjusta oluliselt) analüüs tõi välja, et rakenduskavas planeeritud meede on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega.

Käesoleva käskkirja alusel antava toetuse DNSH analüüs on toodud järgmises tabelis:

Kas meede võib potentsiaalselt kahjustada järgnevaid keskkonnaeesmärke	Jah	Ei	Põhjendus
Kliimamuutuste leevendamine		X	Otsene negatiivne mõju puudub. Kaevanduste varingute ja vajumite likvideerimisega, alade stabiliseerimisega ning kaevandamisega rikutud ja mahajäetud ehitusmaavarade karjääride korrastamisega ei kaasne olulist kasvuhoonegaaside heidet. Turbatootmisalade taastamisega väheneb heide märgalade sektoris.
Kliimamuutustega kohanemine		X	Otsene negatiivne mõju puudub. Varingute ja vajumite likvideerimise ja varingute ennetavad stabiliseerimise tööd muudavad maapinna vastupidavamaks tulevase kliima suhtes. Taastud turbatootmisaladel paraneb elurikkuse seisund.
Vee- ja mereressursside säästev kasutamine ja kaitse		X	Otsene negatiivne mõju puudub. Toetatavatel tegevustel on otsene positiivne mõju veeressursile vältides põhjaveereostust, mis võib tekkida, kui jäätmed jääksid varingutesse ja vajumitesse ning hüljatud

			karjääridesse. Turbatootmisalade taastamine aitab hoida vett maastikes, parandada põhjaveeringet ökosüsteemides ja kaitseb põhjavett.
Ringmajandus, sh jäätmetekke vältimine ja kaitse		X	Otsene negatiivne mõju puudub. Mõju on positiivne, kuna stabiliseeritud ja korrastatud maa-alad saab muul otstarbel kasutusele võtta. Eelistatakse olemasoleva materjali kasutamist varingute ja vajumite korrastamisel.
Reostuse vältimine ja kontroll (õhk, vesi ja maapind)		X	Otsene negatiivne mõju puudub. Toetatavate tegevuste käigus likvideeritakse maapinnareostus vastavalt kehtestatud õigusaktidele olenevalt reostuse iseloomust ja välditakse põhjavee reostust. Seega on tegevustel otsene positiivne mõju. Turbatootmisalade taastamine aitab vältida kuivade turbaväljade põlenguid.
Bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ning taastamine		X	Otsene negatiivne mõju puudub. Toetatavate tegevuste tulemusena aidatakse kaasa bioloogilise mitmekesisuse kasvule, kuna maapinna stabiliseerimise käigus saab taastatavatel aladel luua tingimusi erinevatele liikidele ning kujundada erinevaid elupaikasid (mets, poollooduslikud niidukooslused, märgalad, mosaiiksed maastikud erinevate elupaikadega jms). Paraneb keskkonnaseisund.

Eespool toodud analüüsi tulemusena kinnitatakse, et toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega.

Toetatavad tegevused ei hõlma taristut, millele tuleb tagada kliimakindlus. Tulenevalt Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutust reguleerivast ühissätete määrusest³, on kohustuslik tagada kliimakindlus taristuinvesteeringutel, mille kestvus on vähemalt 5 aastat. Kliimakindluse tagamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades samas, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja et projektist tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2030. aastaks saavutatava kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärgiga ning 2050. aastaks saavutatava kliimanetraalsuse eesmärgiga. Kliimakindluse tagamise hindamiseks on Euroopa Komisjon 2021. aastal kehtestanud teatise „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027“⁴. Antud projektis sellise taristu olemasolu puudub.

Käskkirja lisa 1 punktiga 4 sätestatakse toetatavate tegevuste elluviimisega saavutatav tulemus. Toetatavate tegevuste elluviimise käigus on tulemuseks ringmajanduse korraldamine. Selleks

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid, ELT L 317, 9.12.2019, lk. 1–16: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32021R1060>

⁴ Komisjoni teatis 2021/C 373/01 „Taristu kliimakindluse tagamise tehniliste suuniste aastateks 2021–2027“, ELT C 373, 16.9.2021, lk. 1–92: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0916\(03\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0916(03)&from=EN)

vähendatakse tooraine hankimisest tulenenud kahjusid, mis on tekkinud maavarade kaevandamise ja töötlemisega ning taastatakse sealne elukeskkond ringmajanduse põhimõtetest lähtuvalt. Näitaja kogumise täpsem kirjeldus ja nõuded on esitatud perioodi 2021–2027 näitajate metoodikas.

Käskkirja lisa punktiga 5 sätestatakse projekti elluviimise korraldajad.

Käskkirja lisa 1 punktiga 6 sätestatakse projekti juhtrühma töö korraldamise detailid. Käskkirjaga kehtestatud eelarve piires võib juhtrühm eelarve jagunemist projektis seatud eesmärgi saavutamiseks muuta.

Käskkirja lisa 1 punktiga 7 sätestatakse abikõlblikkuse periood. Tegevuste abikõlblikkuse periood algab 1. jaanuaril 2023 ning lõppeb hiljemalt 2029. aasta 31. detsembril.

Käskkirja lisa 1 punktiga 8 sätestatakse tegevuste eelarve ja ajakava. Aastate 2023–2029 tegevuskava ja eelarve on toodud käskkirja lisa 2. Tegevuste maksumuse hindamisel on arvestatud rakenduskavas toodud ja meetme nimekirja planeeritud sihtasemete täitmiseks võimalikku eelarvet. Kuna praegu tuleb toime tulla mitme kriisiga, mis võivad põhjustada kas hinnatõusu või teenuste keerukat hankimist, siis selguvad lõplikud kulud tegevuste elluviimisel ja teenuste hankimisel. Projekti tegevuste elluviimisel ja nende tulemustel on positiivne mõju inimeste ohutuse tagamisele ja varaliste kahjude ennetamisele. Projekti detailne aastaeelarve ja tegevuskava kirjeldavad projekti tegevuste lõikes konkreetseks aastaks planeeritud toiminguid ning eelarvet riigihangete detailsuses ning kuu täpsusega. Peale praktiliste tegevuste on vajalik toetada personaliga seotud kulutusi ning seda nii toetavate tegevuste kui ka projekti juhtimise kulud. Personalikulu (kokku kuus aastat) on hinnanguliselt ca 81 051 eurot (looduskaitse spetsialist 0,8 koormusega 34 874 eurot, looduskaitse tööjuht 0,8 koormusega 31 791 eurot ning projekti juht 0,4 koormusega 14 386 eurot), kuid olenevalt tegevusest, võib see muutuda.

Projekti tegevuste iga-aastase detailse eelarve lisa 2 toodud eelarve piires ning iga-aastase detailse tegevuskava kinnitab projekti juhtrühm eelneva aasta 15. detsembriks. Käskkirja kehtestamisel 90 kalendripäeva jooksul.

Sekkumise eesmärk on mõjutada elukeskkonda ning seetõttu on sellel ka potentsiaal vähendada piirkondlikke erinevusi rahulolus elukeskkonnaga. Iga-aastase tegevuskava koostamisel arvestatakse ka mõju elukeskkonnale piirkondlikus vaates.

Käskkirja lisa 1 punktiga 9 sätestatakse kulude abikõlblikkus.

Abikõlblikud on projekti kulud, mis tehakse toetatavate tegevuste elluviimisel ja meetme ning projekti eesmärkide saavutamiseks. Projekti toetatavate tegevuste elluviimisega seotud teavitustegevused on abikõlblikud. Riigihangete seaduse alusel ostetavate teenuste, asjade ja tööde eest tasutakse kuludokumentide alusel. Abikõlblikud on otsesed personalikulud ja kaudsed kulud (15% arvestatuna otsestest abikõlblikest personalikuludest) ning projekti ülejäänud abikõlblikud kulud. Kaudseid kulusid tegelike kuludega (kuludokumentidega) ei tõendata, nt raamatupidaja ei pea täitma tööajatabelit. Ühtse määrana saadud toetuse kasutamist rakendusüksuse poolt ei kontrollita ega auditeerita, toetuse saaja ei pea kulusid projekti raamatupidamisarvestuses eristama ega dokumente säilitama. Abikõlblikud ei ole kulud, mis on nimetatud ühendmääruse §-s 17 ning üldkulud tegelike kulude alusel.

Käskkirja lisa 1 punktiga 10 sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja kord.

Maksetaotluseks nimetatakse käskkirjas e-toetuses kulusid tõendavate dokumentide esitamist.

Käskkirja lisa 1 punktis 11 tuuakse välja toetuse saaja olulisemad kohustused, kuna toetatava tegevuste elluviijale kohalduvad toetuse saaja kohustused. Elluviija arvestab tööde tegemisel asjakohaseid keskkonnanõudeid, sealhulgas ka ringmajanduse põhimõtetega, ringmajanduse valgest raamatust. Ringmajanduse valge raamat asub siin: https://ringmajandus.envir.ee/sites/default/files/2022-06/Ringmajandus_valge_raamat.pdf. Elluviija peab arvestama, et vastavalt rakenduskavas toodule, on üks osa teise toorme kasutamise

soodustamisest varem kasutatud ja praeguseks hüljatud toormeallikate korrastamine (nt stabiliseerimine, alade täitmine), rakendades ringmajanduse põhimõtteid aladel (valitakse eelnevate analüüside põhjal), mis kujutavad ohtu inimeste ja loomade tervisele või avaldavad otsest negatiivset mõju looduskeskkonnale. Kõik toetatavad tegevused olema kooskõlas keskkonnanalaste õigusaktidega.

Kui antakse vähese tähtsusega abi, siis andmed RARi kannab rakendusasutus.

Käskkirja lisa 1 punktiga 12 sätestatakse riigihangete läbiviimisel rakendusüksuse kaasamise võimalused ja kohustused.

Käskkirja lisa 1 punktiga 13 sätestatakse tegevuste elluviimise seire korraldus. Korra sätestamise eesmärk on anda tegevuse elluvijale ülevaade, millist informatsiooni ta projekti elluviimisel peab koguma ning esitama. Käskkirjaga sätestatakse tegevuse elluvijale kohustus esitada projekti vahearuanded ning lõpparuanne, fikseerides aruandlusperioodi, ning aruannetes sisalduva miinimuminformatsiooni. Aruannete eesmärk on regulaarselt seirata projekti edenemist, eesmärkide poole liikumist ning tulemuste saavutamist, samuti avastada võimalikke probleeme elluviimisel. Projektide vahe- ja lõpparuanded on sisendiks ka rakenduskava seireandmete esitamisel Euroopa Komisjonile ning ülevaadete esitamisel kogu rakenduskava tulemuste saavutamisest.

Elluvijaja esitab muuhulgas projekti juhtrühmas fikseeritakse info regioonis jäätmaa osakaalu vähenemise osas või otseselt likvideeritud pärandmõjude pindala või objektide arvu regioonis. Tegevuste elluviimise asukoha regioonis märgitakse võimalusel investeringute puhul SFOSi aadressina või katastriüksuse tunnuse täpsusega, et võimaldada hiljem ka rakenduskava ülest analüüsi erinevate toetuste piirkondliku jaotuse kohta.

Käskkirja lisa 1 punktiga 14 sätestatakse finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord.

Käskkirja lisa 1 punktiga 15 sätestatakse vaide menetlemise kord.

Käskkirja lisa 1 punktiga 16 sätestatakse vähese tähtsusega abi andmise kord lõppkasusaajale. RMK plaanib teenuse sisse hankida. Iga objekti korral enne selle projekti lisamist selgitatakse välja riigiabiga ja vähesetähtsuse abiga seonduv.

Käskkirja punktiga 2 kinnitatakse toetuse andmiseks 2023–2029 tegevuskava ja eelarve (lisa 2).

Käskkirja lisaga 2 tuuakse välja projekti planeeritud eelarve rahastajate kaupa koos tegevuste ja näitaja kajastamisega. Riiklik kaasfinantseering eraldatakse ja makstakse välja koos ELi toetusega. Detailne tegevuskava koos eelarvega lepitakse kokku projekti juhtrühmas. Lisas 2 on toodud, et projektis jaguneb kogukulu toetavate tegevuste, sh personalikulu ja kaudse kulu vahel.

Tegevust toetatakse meetmest „Ringmajanduse korraldamine“.

Meede	Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	EL toetuse eelarve	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduse korraldamine	Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus; Tööstuse ja teenindussektori, sh	111 028 963,0	2 122 758	118 500 000	231 651 721

VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine; Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine; Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine; Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine				

Rahastatud tegevuste detailne jagunemine on lisatud allpool tabelina.

Rakenduskavaga kooskõlas olev sekkumine nr 21.2.4.11 (ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus)	EL toetuse eelarve	Riiklik kaas- finantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
a) TAT käskkiri teavitus/koolitus	850 000	150 000	0	1 000 000
b) TAT käskkiri pärandmõjud (toorme allikate taastamine)	650 000	114 706	0	764 706
c) TAT määrus avatud taotlemine	3 659 444		5 340 556	9 000 000
Kogu sekkumise summa:	5 159 444	264 706	5 340 556	10 764 706

Prognoositav eelarve kõikide ringmajanduse korraldamise sekkumiste lõikes:

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	EL toetuse eelarve	EL toetuse osakaal	Riiklik kaas- finantseering	Oma- finantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus:	5 159 444	47,93	264 706	5 340 556	10 764 706
a) TAT käskkiri teavitus/koolitus	850 000	85%	150 000	0	1 000 000

b) TAT käskkiri pärandmõjud (toorme allikate taastamine)	650 000	85%	114 706	0	764 706
c) TAT määrus avatud taotlemine	3 659 444	40,66%		5 340 556	9 000 000
Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine:	49 606 788	47,93	0	53 893 212	103 500 000
a) TAT määrus - audit (ressursi- ja kemikaaliaudit)	479 293	47,93	0	520 707	1 000 000
b) TAT määrus - investeering	49 127 495	47,93	0	53 372 505	102 500 000
Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine (määrus)	9 585 852	47,93	0	10 414 147	20 000 000
Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine	24 685 805	47,93	975 699	25 843 158	51 504 662
a) TAT käskkiri	740 769	47,93	804 778	0	1 545 547
b) TAT avatud taotlemine	23 945 036	47,93	170 921	25 843 158	49 959 115
Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine	21 991 074	47,93	882 353	23 008 926	45 882 353
a) TAT käskkiri (riigi poolt ettevalmistavad tegevused)	5 000 000	85%	882 353	0	5 882 353
b) TAT avatud taotlemine	16 991 074	40,66%	0	23 008 926	40 000 000

Reaalselt toetuse kasutamise soov on koondina erinev planeeritust. Kui kasutatakse väiksema toetuse protsendiga eelarvet, siis suurendatakse teises sekkumises toetuse osakaalu (kogusumma on sekkumistes paigas).

Käskkirja punktiga 3 volitatakse Riigimetsa Majandamise Keskus täitma toetatavate tegevuste elluviija ülesandeid.

Riigimetsa Majandamise Keskus volitatakse valdkondliku ministri käskkirjaga tegevuste elluviijaks perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõike 4 kohaselt.

Käskkirja punktiga 4 kehtestatakse käskkirja jõustumise tingimus. Käskkiri saab jõustuda, kui rakenduskava eeltingimus on täidetud. Eeltingimus on jäätmekava kehtestamine. Kui Eesti riik jäätmekava on kehtestanud, siis saadame selle eeltingimuse täitmise Euroopa Komisjonile. Kui komisjon loeb eeltingimuse täidetuks, siis jõustub ka käesolev käskkiri.

3. Käskkirja vastavus Euroopa Liidu (EL) õigusele

Käskkirja eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava ELi õigusega.

Käskkirja eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmistega ELi määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi.

Euroopa Liidu määrused on Eestile otsekohalduvad, mistõttu eelnõus nimetatud ülesannete täitjal tuleb juhendada neist otse, arvestades eelnõus ja selle alusel antavates Vabariigi Valitsuse määrustes sätestatud. Eelnõus on ühissätete määruse sättele viidatud, kui ülesande sisu on ühissätete määrusega reguleeritud, mis teeb hõlpsamaks asjakohase regulatsiooni leidmise.

4. Käskkirja mõju

Käskkirjaga reguleeritava meetme tulemused aitavad likvideerida pärandmõjusid. Käskkirja koostamise hetkel teadaoleva informatsiooni põhjal hindame, et meetme eelarve vahenditega saavutatakse mõdikutele seatud sihttasemed. Toetus on ühekordne tõuge tulenevate nõuete täitmiseks ning seega ei mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Käskkirja eelnõu kooskõlastati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Riigikantseleiga, Euroopa Komisjoniga ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seirekomisjoniga ning Riigi Tugiteenuste Keskusega ning Eesti Linnade ja Valdade Liiduga. Eelnõu saadeti arvamuse avaldamiseks keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD) juhtkomisjonile.

Kooskõlastustabel.

I	Rahandusministeeriumi seisukoht: kooskõlastatakse märkustega arvestamisel:	Kliimaministeeriumi tegevus:
1.	Meetme rakendamise ja käskkirja jõustumise eelduseks on erieesmärgile „ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ kohalduva eeltingimuse 2.6 „ajakohastatud kava jäätmekäitluse kohta“ täitmine. Vastavalt Euroopa Komisjoni 4. oktoobri 2022. a rakendusotsusele on eeltingimus 2.6 täitmata. Eeltingimuse saab lugeda täidetuks „Jäätmekava 2022-2028“ jõustamisega. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklile 15 (3) teavitab liikmesriik Euroopa Komisjoni niipea, kui loeb eeltingimuse täidetuks ja esitab selle täitmise põhjenduse. Nimetatud artikli kohase menetluse alustamiseks ja Euroopa Komisjoni hinnangu saamiseks (eeltingimuse täidetuks lugemise osas), palume esitada „Jäätmekava 2022-2028“ Rahandusministeeriumile kinnitamise järgselt esimesel võimalusel.	Arvestatud. Jäätmekava esitatakse koheselt peale selle kinnitamist.
2.	Eelnõust ega seletuskirjast pole võimalik aru saada, kas Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi RMK) kui tegevuste elluviija vaid korraldab pärandmõjude likvideerimist või teostab töid ise. Palume seda seletuskirjas täpsemalt selgitada. See on oluline, kuna	Arvestatud. RMK plaanib teenuse sisse hankida. Iga objekti korral enne selle projekti lisamist selgitatakse välja riigiabiga seonduv.

	riigiabi analüüsis jõutakse järeldusele, et RMK elluviijana ei ole riigiabi saaja. Kui aga RMK teostab parandmõjude likvideerimistöid ise, siis tuleb analüüsida, kas töid teostatakse turuhinnaga. Vastasel korral tuleks RMK-d käsitada riigiabi saajana.	
3.	Juhime tähelepanu, et käskkirja eelnõu lisa 1 „Toetuse andmise tingimused...” punkti 10.4 järgi peab elluviija esitama riigihanke korraldamist tõendavad dokumendid, kui riigihange ei ole läbi viidud riigihangete registris ja hankelepingu abikõlblike kulude summa ilma käibemaksuta on võrdne 20 000 eurot või sellest suurem. Eelnõu lisa 1 punkti 11.1 kohaselt kohaldatakse elluviijale toetuse saaja kohta ühendmääruses sätestatud. Ühendmääruse § 11 (Toetuse saaja kohustused seoses hankimisega), lg 5 kohaselt, kui ostu eeldatav abikõlblik maksumus ilma käibemaksuta on 60 000 eurot või sellest suurem, viiakse ostumenetlus läbi riigihangete registris, välja arvatud juhul, kui toetuse andmise tingimustes on sätestatud madalam maksumus, mis ei või olla väiksem kui samas paragrahvi lõikes 3 nimetatud maksumus.	Arvestatud. Teadmiseks võetud. Ühendmääruse § 11 (Toetuse saaja kohustused seoses hankimisega), lg 5 kohaselt, kui ostu eeldatav abikõlblik maksumus ilma käibemaksuta on 60 000 eurot või sellest suurem, viiakse ostumenetlus läbi riigihangete registris, välja arvatud juhul, kui toetuse andmise tingimustes on sätestatud madalam maksumus, mis ei või olla väiksem kui samas paragrahvi lõikes 3 nimetatud maksumus. Riigihangete registris hanke läbiviimise kohustust me ei ole muutnud. Oleme sätestanud käskkirjas vaid selle, et elluviija peab esitama riigihanke korraldamist tõendavad dokumendid, kui riigihange ei ole läbi viidud riigihangete registris ja hankelepingu abikõlblike kulude summa ilma käibemaksuta on võrdne 20 000 eurot või sellest suurem.
II	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Kliimaministeeriumi tegevus:
1.	Eelnõu lisa 1 punkt 6.7 ei ole kooskõlas punktiga 1.4. Palume täiendada punkti 6.7 selliselt, et see kataks kõiki punktis 1.4 kajastatud seirekomisjoni kinnitatud valikukriteeriume. Selliselt on tagatud see, et juhtrühm võtab tegevuste valikul arvesse ka tegevuste mõju regionaalsele tasakaalustatud arengule, sh piirkondade vaheliste erisuste vähenemisele elukeskkonnaga rahulolus. Ettepanek on sõnastada punkt 6.7 järgmiselt: „6.7. Juhtrühm otsustab konsensuslikult, millised tegevused, arvestades ühendmääruse §-s 7 nimetatud valikukriteeriume, projektis ära tehakse.“	Arvestatud. Vastav punkt täpsustatud.
2.	Eelnõu lisa 1 punkti 13.5 sõnastus („Projekti juhtrühmas fikseeritakse ja sisestatakse SFOSi vähemalt info regioonis jäätmaa osakaalu vähenemise osas või otseselt likvideeritud parandmõjude pindala või objektide arv regioonis.“) ei ole üheselt mõistetav. Punkt 13 käsitleb tegevuste elluviimise seiret ning ülejäänud alapunktid käsitlevad elluviija tegevust. Ilmselt on mõeldud, et ka info projekti tegevuste elluviimise asukoha kohta sisestab vahe- ja lõpparuandesse elluviija, mitte projekti juhtrühm. Palume seletuskirjas täpsustada ka regiooni mõistet eelnõu kontekstis, et lihtsustada elluviijal seireinfo	Arvestatud. Punkti 13.5 sõnastust täpsustatud ja lisatud seletuskirja järgmine info: Elluviija esitab muuhulgas projekti juhtrühmas fikseeritakse info regioonis jäätmaa osakaalu vähenemise osas või otseselt likvideeritud parandmõjude pindala või objektide arvu regioonis. Tegevuste elluviimise asukoha regioonis märgitakse võimalusel investeeringute puhul SFOSi aadressina või

	sisestamist SFOSi. Tegevuste elluviimise asukoht on investeringute puhul otstarbekas sisestada SFOSi aadressi või katastriüksuse tunnuse täpsusega, et võimaldada hiljem ka rakenduskava ülest analüüsi erinevate toetuste piirkondliku jaotuse kohta.	katastriüksuse tunnuse täpsusega, et võimaldada hiljem ka rakenduskava ülest analüüsi erinevate toetuste piirkondliku jaotuse kohta.
3.	Seletuskiri lõiku, mis käsitleb eelnõu kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega on vajalik täiendada vähemalt valitud regionaalseid erinevusi kirjeldava „Eesti 2035“ näitaja „Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus“ osas piirkondlikke erisusi kirjeldava infoga. Soovitavalt ja kättesaadavuse korral on asjakohane täiendada lõiku ka muude meetmespetsiifilisemate näitajate infoga piirkondade lõikes. Kuna tasakaalustatud regionaalse arengu kui horisontaalse teema puhul on toetusmeetmetele seatud ülesanne panustada „Eesti 2035“ näitaja sihttaseme suunas liikumisse regionaalset tasakaalustatust toetaval moel, siis on näitaja regionaalne analüüs vajalik selleks, et anda elluvijale ning projekti juhtühmale selge suunis, millistes piirkondades panustamine aitab paremini kaasa selle Eesti 2035 sihi saavutamisse ning panustab piirkondade vaheliste erinevuste vähendamisse. Piirkondade vaheliste erisuste vähendamiseks ei saa piisavaks lugeda seletuskirjas kirjeldatud lähenemist, et kui juhtühmas valitakse välja korrastatavad või taastatavad objektid, siis luuakse parem elukeskkond kuskil regioonis.	Arvestatud. Lisatud seletuskirja: Peamine praegu regionaalarengut suunav riiklik alusdokument on 2022. aasta alguseks valminud regionaalse arengu tegevuskava (RETK). Objektide töösse valimisel eelistatakse Ida-Viru ja Kagu- Eesti piirkondi.
III.	Riigi Tugiteenuste Keskuse märkused:	Kliimaministeeriumi seisukoht:
1.	Palun selgelt välja tuua, et käesoleva käskkirja raames ei tehta tegevusi, mis tehakse ära Õiglase Ülemineku Fondist kliimaministri käskkirjaga „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine kaevandamisega ja põlevkivi töötlemisega seotud keskkonnaprobleemide lahendamiseks Ida- Virumaal.	Arvestatud. Lisatud käskkirja punkt 9.4.3 Õiglase Ülemineku Fondist kliimaministri käskkirjaga „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine kaevandamisega ja põlevkivi töötlemisega seotud keskkonnaprobleemide lahendamiseks Ida- Virumaal“ toetavad tegevused.
2.	Kustutada 10.8 sõna „koolitusest“.	Arvestatud.
3.	Punktis 11.4 muuta sõna „hanked“ riigihangeteks.	Arvestatud.
4.	Selguse huvides soovitame välja tuua, kelle ülesanne on esitada vähese tähtsusega abi andmed RAR-i, sest punkti 11.7 sõnastusest ei saa üheselt aru kas see on elluvijja ülesanne või mitte. Kui see ei ole elluvijja ülesanne, siis tuleks vähemalt seletuskirjas selgitada, kes seda teeb,	Arvestatud. Kui antakse vähese tähtsusega abi, siis andmed RARi kannab rakendusasutus.